

บทคัดย่อ

ชื่อโครงการ : ตำนานพระพุทธรูปล้านนา : พลังปัญญาทางความเชื่อ
และความสัมพันธ์กับท้องถิ่น
ชื่อนักวิจัย : ปฐม หงษ์สุวรรณ
E-mail address: H.pathom@gmail.com

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะรวบรวมตำนานพระพุทธรูปที่ปรากฏอยู่ในท้องถิ่นล้านนา เพื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์ในแง่ความหมายและสัญลักษณ์สำคัญที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคมของล้านนา และศึกษาวิเคราะห์บทบาทของตำนานพระพุทธรูปของล้านนาในฐานะที่เป็นข้อมูลภูมิปัญญาอย่างหนึ่งที่ยังคงมีความสำคัญต่อวิถีชีวิต ผู้คน และสังคมวัฒนธรรม

ผลการวิจัยพบว่า ตำนานพระพุทธรูปล้านนาเป็นข้อมูลทางคติชนวิทยาแบบหนึ่งที่มีปรากฏอย่างแพร่หลายและกว้างขวางในท้องถิ่นแห่งนี้ ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นตำนานอธิบายถึงเรื่องราวต่าง ๆ อันเกี่ยวข้องกับพระพุทธรูปที่ประดิษฐานอยู่ในชุมชน เนื้อหาของตำนานพระพุทธรูปมีทั้งที่ปรากฏอยู่ในวัฒนธรรมลายลักษณ์และวัฒนธรรมมุขปาฐะ อีกทั้งยังมีลักษณะเด่นและมีความสัมพันธ์กับตำนานฝ่ายศาสนาจักร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มของตำนานพระธาตุ และตำนานพระเจ้าเลียบโลก นอกเหนือจากนี้ คำเรียกขานของพระพุทธรูปและเนื้อเรื่องในแต่ละพื้นที่นั้นก็พบว่ามีทั้งส่วนที่คล้ายคลึงกันและต่างกันบ้าง

จากการศึกษาความหมายของสัญลักษณ์พระพุทธรูปในฐานะที่เป็นสัญลักษณ์หลักของเนื้อเรื่องตำนานพระพุทธรูปที่มักปรากฏซ้ำเสมอ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้พิจารณาจากพฤติกรรมและเหตุการณ์หลัก ๆ โดยสามารถจำแนกออกได้เป็น 4 ชุดความคิดด้วยกัน คือ ความหมายของสัญลักษณ์ผ่านอิริยาบถ, ความหมายของสัญลักษณ์ผ่านรูปร่างลักษณะ, ความหมายของสัญลักษณ์ผ่านอำนาจอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ และความหมายของสัญลักษณ์ผ่านที่มา สล่า (ช่างผู้สร้างแปลง) และสมณานาม

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้วิเคราะห์ให้เห็นคุณค่าและพลังของตำนานพระพุทธรูปที่มีต่อชุมชนท้องถิ่นล้านนาอีกด้วย ทั้งนี้ได้นำเสนอให้เห็นบทบาทและความสำคัญของตำนานเรื่องนี้ในมิติต่าง ๆ ทั้งที่เป็นคุณค่าที่มีต่อการอธิบายอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ คุณค่าที่มีต่อการอธิบายขนบธรรมเนียมประเพณีพิธีกรรม คุณค่าที่มีต่อการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อทางศาสนา และคุณค่าที่มีต่อการอธิบายความสัมพันธ์ของเพศวิถีระหว่างหญิงชาย คุณค่าเหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นถึงพลังปัญญาทางความเชื่อที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหาเรื่องเล่าว่าด้วยสิ่งศักดิ์สิทธิ์นี้ได้ที่น่าสนใจ อนึ่งการศึกษาตำนานพระพุทธรูปของล้านนาก็ยังช่วยให้มองเห็นการดำรงอยู่ของเรื่องเล่าศักดิ์สิทธิ์นี้ที่ยังคงอำนวยประโยชน์อย่างกว้างขวางในชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนช่วยให้เข้าใจลักษณะสังคมและวิถีชีวิตของชาวล้านนาได้อีกประการหนึ่ง